

«Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.

8. Fayol H. Administration industrielle et générale. Paris: Dunod et Pinat, 1917. 174 p.

9. Коуз Р. Фирма, рынок и право / пер. с англ. Б. Пинскера. Москва: Дело ЛТД, 1993. 192 с.

10. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / пер. с англ.

А.Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера. Москва: Фонд экон. книги «Начала», 1997. 180 с.

11. Разов П.В. Институциональный подход и возможности его применения в социологии управления. Армия и общество. № 4. С. 18-25.

12. Третяк А.М. Економіка землекористування та землепорядкування: навч. посібник. Київ: ТОВ ЦЗРУ, 2004. 542 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИКА РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF EDUCATION AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

У статті розглянуто ключові позиції концептуальних підходів до трактування освіти як визначального чинника розбудови національної економіки. Здійснено політекономічний аналіз категорій, досліджено роль освіти як продуктивного ресурсу в процесах формування та розвитку інтелектуального потенціалу національної економіки. Обґрунтовано важливість і необхідність державного регулювання розвитку освіти.

Ключові слова: освіта, знання, інформація, інформаційне суспільство, суспільство знань, національна економіка, економіка знань.

В статье рассмотрены ключевые позиции концептуальных подходов к толкованию образования как определяющего фактора развития национальной экономики. Осуществлен политэкономический анализ категорий, исследована роль образования как производительного ресурса в процессах формирования и развития интеллектуального

ного потенциала национальной экономики. Обоснованы важность и необходимость государственного регулирования развития образования.

Ключевые слова: образование, знания, информация, информационное общество, общество знаний, национальная экономика, экономика знаний.

In the article important questions of conceptual approaches to education interpretation as the defining factor of development of national economy are considered. The politic-economic analysis of the categories was carried out and the role of education as a productive resource in the processes of formation and development of the intellectual potential of the national economy was explored. Substantiated importance and necessity of state regulation of development of education.

Key words: education, knowledge, information, information society, knowledge society, national economy, knowledge economy.

УДК 330.34+316.42]:[37+001.101/102

Дроздовська Л.О.

аспірант кафедри менеджменту
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Постановка проблеми. Здатність засвоїти та практично застосовувати нові знання, впроваджувати нові техніки та технології визначає становище країни на світовому ринку. Сьогодні саме освіта і наука стають головними чинниками соціокультурної та соціально-економічної трансформації, а основні напрями модернізації національної економіки характеризуються переходом до економіки знань, у структурі якої переважає сфера інформації та стає більш вагомою роль освіти в нових галузях діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у теоретичне обґрунтування економічної природи людської праці та інтелекту, наукової думки, ділових циклів та інновацій здійснили Д. Белл, Дж. Бернал, В. Вернадський, Дж.К. Гелбрейт, Е. Тоффлер та інші вчені. Теоретико-методологічні засади розвитку інтелектуального потенціалу як головної продуктивної сили суспільства обґрунтовані у працях В. Базилевича, Г. Бекера, М. Блауга, О. Ковалюка, В. Левашова,

І. Мойсеєнко, В. Семиноженка та інших науковців. Проблеми розвитку освіти й науки та визначення їх впливу на формування економіки знань висвітлені в дослідженнях Є. Бєлозерцева, В. Волкової, І. Каленюк, І. Кіршина, О. Комарової, Б. Малицького, Г. Ханіна. Дослідженню ролі держави в розвитку та регулюванні економіки значну увагу приділили Л. Гринів, С. Злупко, І. Михасюк, Ю. Кіндзерський та інші вчені.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення освіти як визначального чинника розбудови національної економіки, стратегічним завданням якої є формування нового типу економіки, а саме економіки знань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність національної економіки не завжди визначається багатством на різні види ресурсів, часто важливу роль відіграє вміння ними керувати та грамотно користуватись. Багато успішних країн досягли економічної незалежності та стабільності, не маючи багатих природних

ресурсів, а лише спрямовуючи свої зусилля на розвиток та ефективну організацію таких сфер, як наука та освіта.

Сам термін «освіта» науковці та практики розглядають через призму етимологічних, семантичних та філософських трактувань цієї категорії.

Дослідження етимологічної природи терміна «освіта» доречно здійснити з урахуванням його словотворень, які мали місце у різних мовах, як споріднених, так і неспоріднених.

Українську етимологію цього слова пов'язують зі світлом, коли освіта «освітлює» розум, думки, та зіставляють із вістрям, віссю життя (ось + vita).

Англійське слово "education" походить від латинського "educo", що означає «виховувати», «вивести», «виявляти», «витягувати», зрештою, «розвивати зсередини».

Грецьке слово «освіта» – "παῖδεία" ("paidea") – однокорінне з "παῖδος" («хлопчик», «підліток»), іноді інтерпретується як «культивація», яка формує культуру. Тут простежуються категорії давньогрецької філософії освіти. Адже питання навчання дітей вільного населення, насамперед чоловічої статі, вперше піднято у полісах Еллади. Це пов'язують із розвитком античної духовної культури, яка прагнула сформувати гармонійну людину через поєднання фізичної та духовної краси, на чому будувалась освіта того часу.

У німецькому слові «освіта» – "bildung" – зустрічаємо "bild" («образ»), яке так само присутнє і в російському «образование». Причому в німецькій мові досить довго разом зі словом «освіта» застосовували вживання таких понять, як "forma" («формування») ("formierung", "formation"). Тобто в його звучанні закладено основний зміст цього слова, а саме формування певного образу через вплив на нього засобами культури.

Отже, етимологічні корені терміна «освіта» відображають його зміст (семантичне значення) та його цільове навантаження (філософську сутність).

Найширше та одне з перших трактувань освіти як певного духовного процесу формування образу людини здійснене в кінці XVIII ст. І.В. Гете, Й.Г. Песталоцці та групою неогуманістів. Але тоді воно вживалось більше як педагогічний термін, а світові тенденції спонукали до вивчення освіти як певного ресурсу, тому це визначення потребувало пошуку вужчих дефініцій категорії, що й привело до розгляду сучасними науковцями освіти в різних контекстах, зокрема як:

– процесу навчання і виховання людини, розвитку людських ресурсів;

– результату процесу навчання і виховання, засвоєння людиною систематизованих знань досвіду поколінь, умінь, навичок, відносин; в цьому разі результат повинен бути засвідчений документально під час закінчення навчального закладу;

– систему, яка має певну структуру та ієрархічне розміщення її елементів у вигляді наукових та навчальних закладів різного типу;

– загальнолюдську, духовну та культурну цінність розвитку людини та суспільства.

До ідейного насичення та збагачення семантичного розуміння освіти спонукав культурно-цивілізаційний розвиток людства.

На XX сесії Генеральної конференції Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (далі – ЮНЕСКО) подане визначення, яке під освітою розуміє процес та результат вдосконалення здібностей і поведінки особи, за якої вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. Розробивши Міжнародну стандартну класифікацію освіти (ISCED) на початку 70-х років, нова версія якої затверджена у 1997 році (ISCED-97), ЮНЕСКО впровадила певний рамковий документ, котрий містить еталонну систематику, яка забезпечує організацію та впорядкування освітніх програм і кваліфікацій за рівнями та галузями освіти, формулює ключові поняття та визначення, зіставні та застосовувані на міжнародному рівні. Документ узгодив визначення освіти як усвідомленої, цілеспрямованої та організованої діяльності для задоволення навчальних потреб [1].

Енциклопедія освіти, видана Академією педагогічних наук за редакцією В. Кременя, О. Савченко, О. Сухомлинської, О. Ляшенко, розкриває зміст цього поняття двояко. З одного боку, освіту розглядають як «процес та результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок та пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також моральної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя й індивідуальну своєрідність цієї особистості» [2, с. 614]. Інше визначення, представлене в книзі, освіту трактує як «соціокультурний інститут, який сприяє економічному, соціальному, культурному функціонуванню й удосконаленню суспільства за допомогою спеціально організованої цілеспрямованої соціалізації та інкультурації окремих індивідів, вираженому у системі, що містить освітні установи, органи управління ними, освітні стандарти, які забезпечують їхнє функціонування і розвиток» [2, с. 165].

Багато авторів розуміють освіту як дію, котра спричинює певні зміни об'єктів в часі.

Л. Губерський та В. Андрущенко вбачають в освіті «процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії учителя (педагога) і учня (студента), спрямований на передачу (засвоєння) знань, формування вмінь і навичок, виховання культури мислення та почуття, здатності до самонавчання і самостійної життєтворчої діяльності». На перший план висуваються інтереси людини, а не суспільства чи держави. Це визначення трактує поняття як

з педагогічної точки зору, яка досліджує механізм реалізації освіти як процесу, так і з філософської, яка має на меті визначити якість та зміст освіти як результату навчання [3, с. 56].

Існує підхід до розгляду освіти як соціального інституту, складовими змісту якого, на думку Л. Шевченко, є передавання та одержання знань (процес навчання); система організації освітньої діяльності, освітня галузь як сукупність установ, що надають освітні послуги та забезпечують освітні потреби суспільства й особистості в досягненні певного освітнього рівня (система освіти); сукупність знань та умінь, які набуті людиною в процесі навчання і виступають найважливішим елементом людського капіталу [4, с. 157].

І знову ж таки виникає логічне запитання «До якого виду інститутів (економічних, політичних, культурних чи соціальних) краще віднести освіту за умови врахування цілей та змістовних завдань, котрі вона виконує?». В науковій літературі виділяють освітній соціальний інститут, але в цьому разі освіта не розглядається як чинник розвитку економіки та політичної стабільності. Адже політично освіта є порівняно недорогим способом реалізації стратегічної політики держави, яка має на меті адаптацію молоді до відповідного режиму та правопорядку; а з економічної точки зору вона є визначальним чинником формування людського, трудового та інтелектуального капіталу.

На думку І. Каленюк та О. Кукліна, освіта є перш за все однією з підсистем відтворення суспільної форми функціонування людини, системою відносин, яка віддзеркалює потреби та проблеми суспільства, може мінімізувати протиріччя в ньому за допомогою створення ефективної системи підготовки кадрів для всіх галузей економіки та цілеспрямованого впливу на соціально-економічну систему загалом [5, с. 23].

Більш конкретизована та точна інтерпретація визначання терміна «освіта», зокрема його телеологічне значення, мала б бути закріплена на законодавчому рівні.

Закон України «Про освіту» визначає освіту як основу інтелектуального, духовного, фізичного та культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запоруку розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [6]. Тобто освіта тут представлена власне тією неспіввимірною цінністю для людини, котра формує основу для становлення та розвитку особистості, суспільства та держави загалом. Цим документом визначено такі терміни, як «освітній процес», «освітня діяльність», «освітня послуга», «система освіти», але не розглядається тлумачення освіти як процесу, результату чи системи. В інших нормативно-правових актах про освіту використовуються лексичні одиниці, які сформовані з атрибутивних словосполучень

та виконують когнітивну та описову функції, складаючи цілісне уявлення про досліджуване явище.

Стаття 4 Закону України «Про дошкільну освіту» розглядає її як «цілісний процес, спрямований на забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду» [7].

У статті 3 Закону України «Про загальну середню освіту» загальна середня освіта розглядається як цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний та фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності [8].

Стаття 1 Закону України «Про позашкільну освіту» розуміє її як сукупність знань, умінь та навичок, що здобувають вихованці, учні і слухачі в закладах позашкільної освіти, інших суб'єктах освітньої діяльності за програмами позашкільної освіти [9].

Стаття 3 Закону України «Про професійно-технічну освіту» цей вид освіти визначає як складову системи освіти України, що є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками у вибраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури [10].

Таким чином, вищезгадані нормативно-правові акти розглядають освіту як процес, дію, а Закон України «Про вищу освіту» – як результат освітнього процесу, а також характеризує перехід якості у кількість, а кількості у якість. Згідно зі статтею 1 вища освіта є сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [11].

Робимо висновок, що на законодавчому рівні трактування освіти залежить від її рівневої класифікації, але знову ж таки освіта не розглядається як чинник розвитку економіки та політичної стабільності.

Як бачимо, освіта є продуктом міждисциплінарного дослідження, який кожна з наук інтерпретує через призму своєї змістовної складової. В нашому дослідженні має принципове значення чітке визначення освіти, адже, розглядаючи її як

чинник розбудови національної економіки, ми повинні визначити економічні аспекти еволюційного встановлення суспільства нового типу та його значення в розбудові економіки нового типу, що потребує детального вивчення як емпіричного, так і практичного матеріалу.

Узагальнивши емпіричні та практичні матеріали дослідження визначень освіти, провівши смисловий аналіз, ми сформулювали власне тлумачення цієї лексеми. Вважаємо, що освіта є відповідною інституціональною системою, сформованою із сукупності взаємопов'язаних *інститутів* як норм взаємодії суб'єктів освітньої діяльності та *організацій* як сукупності елементів різного рівня і порядку, що включають суб'єкти та предмети освітньої діяльності, а також яка спроможна консолідувати та ефективно освоювати ресурси, формуючи знання як кінцевий продукт, що забезпечує науковий, економічний, соціальний та культурний розвиток. Суб'єкти освітньої діяльності – це система освітніх установ, органи управління ними та споживачі освітніх послуг, а предмет діяльності – задоволення навчальних потреб шляхом формування та засвоєння наукових знань, вмінь, навичок відповідно до освітніх стандартів. Знання в цьому разі стають основними змістовними компонентами освіти, невід'ємними складовими механізму формування постіндустріального, інформаційного та суспільства знань, відповідно, важливою обставиною стає розкриття сутності та специфіки цієї категорії як нового економічного ресурсу.

Більшість дослідників у зміст поняття «знання» вкладає наявність інформації. П. Друкер під цією категорією розглядав інформацію, що має практичну цінність та слугує для отримання конкретних результатів [12, с. 70-100]. Е. Брукінг трактує знання як сукупність систематизованої інформації і розуміння сенсу, закладеного у цій інформації [13, с. 89]. А вже такі автори, як Т. Девенпорт та Л. Прусак, ввели в це поняття складову пошуку істини, формування чогось нового на основі отриманої інформації [14].

На законодавчому рівні в Україні поняття «знання» визначене в Національній рамці кваліфікацій, де його трактують як осмислену та засвоєну суб'єктом наукову інформацію, що є основою його усвідомленої та цілеспрямованої діяльності. Знання в цьому документі поділяють на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні). А здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем в цьому документі визначено як уміння. Їх поділяють на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності та з використанням методів, матеріалів, інструкцій, інструментів) [15].

Не можемо не погодитись із таким визначенням, проте воно буде більш точним, якщо підкреслити більше конструктивну характеристику інформації,

яка формує цю етимологію. Отже, на нашу думку, «знання» – це певний результат опрацювання людським інтелектом систематизованої теоретично та практично обґрунтованої інформації загального або спеціального характеру, отриманої цілеспрямовано або на підсвідомому рівні, яка може бути використана для реалізації певної діяльності, залежно від здатності реципієнта відповідним чином засвоїти, проінтерпретувати її, оцінити та об'єднати для формування нового досвіду чи інформації з метою застосування в практичній діяльності.

Виступаючи важливим ресурсом суспільних перетворень, такі категорії, як інформація, знання, освіта, привернули увагу багатьох видатних вчених та мислителів та стали складовими теоретичних досліджень відомих іноземних шкіл, які базувалися на концепціях постіндустріального, інформаційного суспільства, суспільства знань, теорії людського, соціального, інтелектуального капіталу. Набувши своєї актуалізації вже з другої половини ХХ ст., вони вивчали роль та значення освіти у розвитку економіки. Сучасники продовжують працювати над можливими напрямками продовження цих вчень, які сьогодні перебувають у стадії інтенсивного розвитку.

Автор концепції постіндустріального суспільства, американський вчений Е. Тоффлер у своїй праці «Прогнози та передумови» вважав інформацію основним ключовим елементом виробництва в багатьох галузях промисловості і навіть стверджував, що земля, праця і капітал скоро не матимуть такої значущості [16, с. 29]. І хоча він не дав дефініцію поняття «інформаційне суспільство», проте у своїй книзі «Третя хвиля» чітко визначив його описово через перелік ключових характеристик [17].

Якщо термін «інформаційне суспільство» на початку свого становлення у 60-х роках зустрічався лише в лексиконі фахівців інформаційної галузі та науковців, які розвивали цю теорію (зокрема, М. Порат, Й. Масуда, Т. Стоуньєр, Р. Карц), то вже в кінці ХХ ст. ця апофема використовується політиками та економістами-практиками. Таким чином, створюється соціально-економічна формація нового типу.

Прихильники концепції інформаційного суспільства стверджують, що воно змінює постіндустріальне. Зокрема, Д. Белл, основоположник теорії постіндустріального суспільства, розглядає концепцію інформаційного суспільства як своєрідний новий етап розвитку теорії постіндустріального суспільства, оскільки інформатизація має всебічний характер та стосується як соціальних, так і економічних структур.

Згідно з інформаційною теорією вартості, розробленою Д. Беллом, знання, інновації та способи їх практичного застосування є джерелом зростання прибутку. Систематизуючи отриману

під час навчання інформацію, реалізуючи трудову діяльність через переробку різних видів ресурсів, найвищу вартісну цінність отримують знання, а не праця [18, с. 168].

Вміння засвоювати, набувати нові знання та навички, орієнтуватися на безперервне навчання, розвиток є важливою характеристикою працівників в сучасних умовах. Саме знання слугують основою для врівноваження взаємовідносин між освітою та економікою в інформаційній суспільній системі, а рівень освіти характеризує соціально-економічний розвиток.

Варто зазначити, що різноманітні субіндекси та показники рівня освіти використовуються світовими організаціями та економічними інститутами під час розрахунку індексів та показників добробуту країн, зокрема таких, як Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index, 1979 рік, ВЕФ), Індекс людського розвитку (Human development index, 1990 рік, ООН), Індекс соціального розвитку (Index of social progress, 1998 рік, ООН), Індекс багатства (Wealth index, 1995 рік, Світовий банк).

Таким чином, формування та розбудова національної економіки, яка прагне трансформуватись в економіку знань, неможливі без інтеграції освіти в міжнародний науковий простір та розвитку суспільства знань, яке є вищим етапом розвитку інформаційного суспільства.

Термін «суспільство знань» набув поширення наприкінці ХХ ст. Теоретик менеджменту Пітер Друкер у праці «Посткапіталістичне суспільство» згадав цю ідіому та використав у назві одного з розділів книги («Від капіталізму до суспільства знань»). Знання він розглядає як основу формування економічної системи індивідуумом, проте вони повинні бути інтегровані у певне завдання, що є на меті у кожної організації. Він ототожнює «суспільство знань» із «суспільством організацій».

На 32-й Генеральній конференції ЮНЕСКО в Парижі у 2003 році рекомендували замінити термін «інформаційне суспільство» терміном «суспільство знань», а фундаментальні засади цього ідейного задуму представлені у Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільств, заснованих на знаннях» (2005 рік) [6]. Їх сутність полягає в тому, що формування та розвиток суспільства за умов глобалізації повинні базуватись на гуманізаційних підходах, які орієнтуватимуться не лише на скорочення інформаційної нерівності, але й на розрив у знаннях, когнітивний розрив. При цьому особлива увага в контексті глобалізації знань повинна приділятися збереженню виняткових, специфічних регіональних знань.

Взявши напрям на формування та розвиток суспільства знань, держава отримує стратегічний ресурс для розбудови економіки знань, який володіє певними перевагами, такими як здатність до

саморозвитку, до самоорганізації; здатність розробляти, відтворювати, формувати та впроваджувати нові види ресурсів; здатність покращувати якісні характеристики наявних ресурсів; здатність оперативно реагувати на зміни; здатність зменшити розрив між соціальними групами та націями.

Інформаційне суспільство за таких умов буде функціональним блоком суспільства знань, яке орієнтується на вміння опрацьовувати інформацію, створювати нові та модернізувати отримані знання, застосовуючи відповідні навички. Знання стають основними змістовними компонентами освіти, складовими механізми формування постіндустріального, інформаційного та суспільства знань, що спонукає до розкриття сутності та специфіки цієї категорії як нового економічного ресурсу.

Загалом освіта має троїсту цінність, а саме державну, індивідуально-особистісну та соціально-громадську. Початкова та середня освіта формує базу для освоєння професійної освіти, яка приносить державі та суспільству економічну вигоду. Якщо державою значною мірою фінансується вища освіта, тобто держава дає можливість своїм громадянам отримати її безкоштовно, то все ж таки економічну вигоду більшою мірою отримує окрема особистість, бо не обов'язково ця людина реалізуватиме свій інтелектуальний та трудовий потенціал задля формування багатства цієї країни, адже останніми роками спостерігається значна активізація міграційних процесів, які пов'язані із соціальними, політичними та економічними чинниками. Наявність хороших знань та навичок забезпечує соціальний захист особистості. Вища та професійна освіта, зрештою, готує людину до практичної діяльності, до вміння акумулювати та формувати з отриманих знань певний продукт, результат своєї діяльності, який матиме економічну вартість.

Забезпечуючи безкоштовну початкову та середню освіту, держава підвищує рівень загальної грамотності населення. Для індивідуума це є основою для формування твердої волі, моралі, благородства, культури мислення, засобом засвоєння певного рівня знань, вмінь, навичок, підґрунтя для подальшого здобуття освіти вищого рівня з метою отримання високооплачуваної роботи та підвищення якості життя, забезпечення належного соціального захисту. Вигоди держави від цих інвестицій також є беззаперечними, адже таким чином формуються культурне середовище та соціально-політична свідомість, що є чинниками суспільного та економічного росту країни загалом.

Простежується певна закономірність та взаємозалежність: недостатня забезпеченість початкового рівня освіти спонукає до збільшення витрат на професійну та вищу, проте це гарантує ефективне освоєння і засвоєння цих коштів. Це ще раз доводить необхідність системності підходів до

фінансування та ресурсного забезпечення освіти для кожної держави.

Висновки з проведеного дослідження.

Сучасні тенденції у світі знову і знову повертають нас до усвідомлення цінності освіти та вагомості віддачі від рівня освіти індивіда в економічному та суспільному житті держави, що перевищує приватні переваги. Можливо, в нашій країні освічені люди не отримують відповідної особистісної матеріальної віддачі від затрат на отримання певного рівня знань, проте вони роблять більший внесок у суспільство, ніж у власний добробут. В перспективі це формуватиме нову свідомість громадян, які налагодять економічний механізм вартісного зв'язку між витратами та отриманими результатами від навчання. Це стане реальним лише після усвідомлення віддачі від формування суспільного благополуччя кожним індивідом на особистісному рівні. Передумовою цих змін має бути чітке визначення матеріальних та нематеріальних витрат для отримання належних умов формування освітньої складової економіки знань.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Revision of the International Standard Classification of Education: General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (36th Session, Paris, 2011) /36C/19. 5 September 2011. [Original: English]. 89 p. URL: http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/UNESCO_GC_36C19_ISCED_EN.pdf.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Андрущенко В., Губерський Л. Філософія як теорія та методологія розвитку освіти. Київ: Леся, 2008. 516 с.
4. Шевченко Л., Гриценко О., Камінська Т. та ін. Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз: монографія / за ред. Л. Шевченко. Харків: Право, 2010. 448 с.
5. Каленюк, І., Куклін О. Розвиток вищої освіти та економіка знань: монографія. Київ: Знання, 2012. 343 с.
6. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Про дошкільну освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. Ст. 259. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/2628-14>.
8. Про загальну середню освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 28. Ст. 230. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
9. Про позашкільну освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. № 46. Ст. 393. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14/ed20100923>.
10. Про професійно-технічну освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 32. Ст. 215. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80/ed20030911>.
11. Про вищу освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
12. Друкер П. Посткапиталистическое общество. Новая индустриальная волна на Западе. Антология / под. ред. В. Иноземцева. Москва: Academia, 1999. С. 70-100.
13. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 288 с.
14. Davenport T., Prusak L. Working knowledge: How organizations manage what they know. Boston: Harvard Business School Press, 1998. P. 199.
15. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.
16. Toffler A. Previews and Premises. Toronto, 1983. P. 230.
17. Тоффлер Э. Третья волна. Москва: АСТ, 2010. 784 с.
18. Bell D. The Social Framework of Information Society. The Computer Age: A twenty year view. London, 1981. P. 168.